כאטש אז למעלה איז דאך ניט שייך קיין הכרח חס ושלום, און הכל ברצונו יתברך, פונדעסטוועגן, וויבאלד אז אזוי איז רצונו יתברך, אז אן ענין טוב וועט ער קיינמאל ניט מבטל זיין, איז דאך דער ענין א מוכרח.

לגבי דעם אויבערשטן איז זיכער, אז דאס איז ברצונו ית', ווארום דאס גופא וואס דער ענין איז א מוכרח איז עס ווייל אזוי איז ברצונו יתברך, אבער דאס וואס ס'איז נוגע צו דעם ענין, איז דאך דער ענין א מוכרח ווייל ער — דער ענין — קען בשום אופן ניט בטל ווערן. ובמילא לגבי דעם ענין איז דאס גלייך צו א בשר ודם, וואס דער חץ איז ארויס פון זיין האנט, וואס ער (דער חץ) קען בשום אופן ניט גיין צוריק.

יח. דער ענין אין עבודה איז:

בשעת מען וויס אז די גאולה, ביז אין דעם גרעסטן עילוי, איז שוין פאראן איצטער, עס איז מער ניט וואס זי דארף נתגלה ווערן, איז א סך גרינגער צו דורכגיין אלע העלמות והסתרים וואס אין עוה"ז בכלל, ובזמן הגלות בפרט און אין די לעצטע דורות בפרטי פרטיות.

אויסער דעם, וואס ס'איז באוואוסט, אז אלע מניעות ועיכובים וואס זיינען דא אויף תומ"צ, זיינען ניט קיין אמת'ע מציאות ח"ו, מער ניט ווי א העלם והסתר, בכדי ארויסרופן טיפערע כחות אין עבודת ה', איז נאך מערער, אז מצד דער גאולה וואס זי איז באמת לאמיתו שוין דא איצטער, זיינען דאך שוין אויך די העלמות והסתרים שוין איצטער אראפ.

און בשעת מען וויס אז דאס איז מער ניט ווי א דמיון, און מען ווערט ניט נתפעל פון דעם, נאר מען גייט מיט א שטארקייט אין קדושה, דעמאלט גייט אראפ דער העלם אויך פאר דעם קערפערלעכן אויג, אז עס ווערט לטב עביד און דאן אויך גם זו לטובה[23].

(משיחות ש"פ וארא, תשי"ד)

פרשת בא

ויום ההילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נבג"מ זי"ע

א. אין היינטיקער סדרה דערציילט די תורה, אז דער אויבערשטער האט געהייסן מען זאל נעמען א שעפס דעם צענטן טאג אין ניסן, האלטן אים עטלעכע טעג אין שטוב, און דעם פערצענטן טאג שעכטן אים און מקריב זיין פאר א קרבן פסח.

צוליב וואס האט מען געדארפט נעמען דעם שה דעם צענטן טאג? — זאגן די רז"ל: בכדי אז ווען די מצריים וועלן זען בא אידן דעם שעפס, און וועלן פרעגן, נאך וואס האלט איר אים אין הויז, זאלן די אידן ניט נתפעל ווערן און ענט־

---

23) זע לקו"ש ח"ב ע' 393 ואילך.

פערן: מיר האלטן דעם שעפס אין הויז אויף צו שעכטן אים און מקריב זיין פאר א קרבן.

די מצריים האבן געדינט צו א שעפס, דאס איז געווען זייער ע"ז, (דערפאר האט דאך משה רבינו גע־זאגט צו פרעה'ן, הן נזבח גו' ולא יסקלונו גו'), פונדעסטוועגן האט דער אויבערשטער זיי געהייסן, האלטן דעם שעפס פיר טעג אין שטוב, און אויף די פראגעס פון די מצריים, זאלן זיי ענטפערן, מיר וועלן דאס שעכטן און מקריב זיין צו דעם אויבערשטן.

דער תוקף — די שטארקייט — און מס"נ וואס די אידן האבן גע־האט אויף ניט נתפעל ווערן פון די מצריים, האט געבראכט די גאולה. ווי די רז"ל זאגן, אז בשעת יצי"מ זיינען געווען די אידן נאקעט פון מצות, און ווי עס שטייט ואת ערום ועריה, און הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, האט זיי דער אויבער־שטער געגעבן די מצוה פון קרבן פסח, און אין זכות פון דער מצוה מיט דעם מסירת נפש וואס זיי האבן געהאט דערביי, זיינען זיי אויסגע־לייזט געווארן פון מצרים.

ב. עס שטייט [1], כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ד. ה. אז גאולת מצרים איז א משל אויף דער גאולה פון לעתיד. וויבאלד אז ס'איז א משל פון תורה, איז פארשטאנ־דיק, אז די ענינים וואס האבן גע־בראכט יציאת מצרים, וועלן אויך ברענגען די גאולה העתידה. כידוע, אז אין א משל פון תורה זיינען אלע פרטי המשל צוגעפאסט צו דעם נמשל [2].

אזוי ווי יציאת מצרים איז גע־קומען דורך תוקף — שטארקייט — און מס"נ, אזוי אויך די גאולה הע־תידה וועט קומען דורך דעם וואס מען וועט גיין מיט תוקף און מסירת נפש.

ג. אויב אלע מצות דארף מען טאן מיט א תוקף, מכ"ש אז די מצוה פון אהבת ישראל — יסוד כל התו־רה [3], דארף מען אוודאי טאן מיט א תוקף, און פון קיינעם ניט נתפעל ווערן.

מען דארף ריידן מיט א אידן וועגן תורה ומצוות, און אויב עס פועל'ט ניט, דארף מען ריידן נאך אמאל. אויב אפילו יענער „בריקעט" זיך, דארף מען אויך ניט נתפעל ווערן, אדרבה, פון דעם וואס ער בריקעט זיך, איז א ראי' [4], אז אים רירט עס אן. במילא דארף מען ריידן מיט אים נאך אמאל און נאך אמאל, ביז עס וועט זיך ביי אים צונעמען.

מען דארף גיין מיט א תוקף. מען דארף טאקע ריידן בדברי נחת כדי עס זאל נתקבל ווערן, (וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר: מען דארף יענעם ניט אראפרייסן דעם נאז) אבער — מיט א תוקף. און אז מען וועט ריידן בנחת ובתוקף, וועט מען מצליח זיין.

און דאס וואס דערוויל האט ער

1) מיכה ז, טו.

2) זע אויבן עמוד 118.

3) שבת לא, א. תניא פרק לב.

4) זע קונטרס התפלה פ"ח. תורת שלום ע' 10.

ניט מצליח געווען, דאַרף ער וויסן אַז די שולד איז ניט אין יענעם נאָר אין אים. יענער איז גוט, נאָר בא אים זיינען דאָס ניט קיין דברים היוצאים מן הלב, — דערפאַר איז ניטאָ די צווייטע האַלבע — נכנסים אל הלב. ער דאַרף זאָגן אַ קאַפּיטל תהלים עס זאָל זיין יוצאים מן הלב, ובמילא וועט זיין — נכנסים אל הלב.

ד. און אַזוי ווי בשעת יציאת מצרים, איז דורך דעם תוקף פון די אידן וואָס זיי זיינען ניט נתפעל געוואָרן פון די מצריים, זיינען זיי אַרויס פון מצרים און אויך מיטגענומען מיט זיך די כסף וזהב פון די מצריים, און די מצריים זיינען אַלע דערטרונקען געוואָרן, ווי עס שטייט לא נשאר בהם עד אחד, און אויך דער איינער — פרעה — וואָס איז יאָ געבליבן, איז ער דערנאָך געקומען אין נינוה און אויך דאָרטן האָט ער געהאַט צרות[5];

אַזוי אויך איצטער, ווען מען וועט גיין מיט אַ תוקף און מסירת נפש, ניט נתפעל ווערן פון קיינעם, וועלן אַלע מנגדים בטל ווערן, און עס וועט זיין די גאולה העתידה במהרה בימינו.

(משיחת אחרון של פסח, תשי״ב)

ה. אין פ׳ החודש, איז אויך דאָ די מצוה פון אכילת מצה — שבעת ימים מצות תאכלו.

די מצוה פון אכילת מצה איז געבליבן אויך בזמן הזה מדאורייתא.

בכלל זיינען פאַראַן דריי הויפּט־ענינים אין פסח: פסח, מצה, ומרור. ובזמן הזה, איז פסח מער ניט ווי — ונשלמה פרים שפתינו. מצות אכילת מרור — איז נאָר מדרבנן, אָבער מצות אכילת מצה איז אויך בזמן הזה מדאורייתא[6].

ו. דער חילוק פון חמץ מיט מצה, איז אין צוויי ענינים:

א) ביי חמץ הויבט זיך אויף דער טייג, ביי מצה בלייבט דער טייג ווי ער איז. און אין רוחניות מיינט דאָס: חמץ — ישות והתנשאות. מצה — ביטול.

דערפאַר איז דער עיקר ענין פון מצה, לחם עוני דוקא, ווייל דער ענין פון מצה איז ביטול, און דאָס דריקט זיך אויס אין לחם עוני דוקא. הגם אַז עסן מעג מען אויך מצה עשירה, אָבער יוצא זיין מצות אכילת מצה קען מען נאָר מיט לחם עוני[7].

אויך די מצה וואָס אידן האָבן געגעסן אין מצרים, איז געווען לחם עוני.

ב) מצה און חמץ זיינען צוזאַמענגעשטעלט פון די זעלבע אותיות, נאָר מצה איז מיט אַ ה״א, און חמץ — מיט אַ חי״ת.

דער אות ה״א איז ענלעך צום אות חי״ת. ביידע זיינען פון דריי קוין (פאַסיקלעך) און זיינען אָפן פון אונטן. דער חילוק איז נאָר, אַז אַ חי״ת איז פאַרמאַכט פון אַלע דריי זייטן אינגאַנצן, און אַ ה״א האָט אַן עפענונג פון אויבן.

---

5) ילקוט שמעוני ב״ך רמז תקנ.

6) אורח חיים סימן תעה.
7) אורח חיים סימן תנד.

די עפּענונג פון אונטן (אין ביי־דע אותיות) מיינט: לפתח חטאת רובץ. די פאַרמאַכונג פון די אַלע זייטן — אין אות חי"ת — מיינט: עס איז ניטאָ קיין אָרט אויף אַרויסגיין פון דעם לפתח חטאת רובץ. די עפּע־נונג פון אויבן, — אין אות ה"א — מיינט: ער איז טאַקע אין אַ מצב פון לפתח חטאת רובץ, ער האָט אָבער אַ פּתח למַעלה — אַרויסגיין פון זיין מצב און תשובה טאָן [8].

און כאָטש עס איז אַ קליינער פּתח, דאָך זאָגן אָבער די רז"ל: פּתחו לי כחודו של מחט — און דורך דעם — ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. וואָרום דורך איין הרהור תשובה קען ווערן אין איין רגע — פון אַ רשע גמור אַ צדיק גמור [9].

ז. די צוויי חילוקים זיינען אָפּ־הענגיק איינער פון צווייטן, בשעת מען איז בטל, איז אפילו אויב מען האָט ח"ו געזינדיקט, טראַכט מען וועגן תשובה, אָבער ווען מען איז בישות והתנשאות, טראַכט מען ניט וועגן תשובה.

ווען ער איז בטל, זוכט ער ניט צו מאַכן זיך גערעכט, במילא מאַכט ער אַ ריכטיקן חשבון, און אַז ער זעט אַז זיין פירונג טויג ניט, טוט ער תשובה. דאַקעגן מצד גרויס־האַלטן זיך, געפינט ער חשבונות אויף גערעכט מאַכן אַלע זיינע הנה־גות [10].

ח. נאָך מער: ניט נאָר וואָס נאָך דעם ווי ער האָט געטאָן ניט קיין גוטע זאַך, געפינט ער אַ תירוץ אויף דעם ווייל ער וויל בלייבן גערעכט באַ זיך, נאָר אויך באַלד לכתחילה בשעת עס קומט צו מקיים זיין אַ מצוה וואָס ער דאַרף זיך אַ בויג טאָן, איז מצד זיין גרויסהאַלטונג, געפינט ער אויס חשבונות און טעמים ער זאָל דאָס ניט דאַרפן מקיים זיין.

צדקה איז דאָך כללות המצות [11], וועט מען פאַרשטיין דעם ענין אין מצות הצדקה און פון דעם אין אַלע מצות.

בשעת ער זעט אַן אָרעמאַן, טע־נה'ט ער די טענה וואָס טורנוסרו־פוס האָט געפרעגט בא ר' עקי־באַ'ן [12], אם אלקיכם אוהב עניים הוא, מדוע אינו מפרנסם? (אויב איי־ער ג־ט האָט ליב אָרעמעלייט, פאַר־וואָס שפּייזט ער זיי ניט?) ד. ה. אַז מצד זיין גרויסהאַלטן זיך, מאַכט ער בא זיך אַ חשבון, אַז דאָס וואָס ער פאַרמאָגט — איז דאָס ווייל אים קומט, און אדרבה עס קומט אים מער, איז ווי איז שייך אָוועקגעבן דער־פון. ישות עצמו דערלאָזט דאָך ניט יענעמס מציאות, — לייגט זיך אָפּ בא אים גאָר געשמאַק אַז דער צוויי־טער איז ניט גלייך צו אים, איז במילא ביי אים זעלבסטפאַרשטענד־לעך, אַז דאָס וואָס דער צווייטער איז אַן אָרעמאַן, איז דאָס ווייל דעם צווייטן קומט ניט. ובמילא — טראַכט ער ביי זיך — וויבאַלד אַז דער אוי־בערשטער וויל, ווי די גערעכטיקייט איז, אַז יענער זאָל זיין אַ עני, זאָל ער אים געבן?

8) זע מנחות כט, ב.
9) זע קידושין מט, ב.
10) ראה בכ"ז בקונטרס ומעין מאמר טו, טז. ד"ה לך לך תש"ב.

11) בבא בתרא ט, א. ירושלמי פאה (פ"א ה"א). זע תניא פרק לז.
12) בבא בתרא י, א.

דאקעגן ווען ער איז בטל:

א) מאכט ער בא זיך א חשבון און משפט זיך אליין, צי איז ער טאקע בעסער פארן צווייטן, און דער חשבון ברענגט אים צו געבן צדקה, וכמ"ש משפט וצדקה ביעקב אתה עשית, אז דער משפט וואס ער מאכט איבער זיך ברענגט אים צו צדקה.

ב) פארשטייט ער, אז אויב אפילו דאס וואס דער צווייטער האט ניט, איז מצד אן עונש, רחמנא לצלן — איז דאס וואס ער האט יא, ניט קוקנדיק אויף זיין אייגענעם ניט גוטן מצב ומעמד — צווינגט דאס אים צו זאגן אז מען איז ביים אויבערשטן ווי קינדער און בעת דער מלך שטראפט זיינעם אן אייגענעם קינד, און א פריינד פון מלך טוט אים א טובה, איז דער מלך אליין זייער צו־פרידן פון דעם — ווי עס איז רבי עקיבא'ס תשובה.

און אזוי ווי עס איז אין מצות הצדקה, אזוי איז אין אלע מצות.

ט. א חוץ דעם וואס מצד האלטן זיך גרויס, זוכט ער אויף יעדער זאך א חשבון אז ער פירט זיך אויף ווי עס דארף צו זיין, איז נאך מערער, אפילו דאן ווען ער קען בשום אופן ניט געפינען קיין תירוץ און מוז מודה זיין אז ער פירט זיך אויף ניט ווי מען דארף, געפינט ער אבער אויס פארשידענע סיבות וואס האבן אים געבראכט צו דעם, ובמילא בלייבט ער אלץ גערעכט ביי זיך.

ער טענה'ט פארשידענע טענות:

אויף איין זאך טענה'ט ער אז דאס איז מצד דעם יצה"ר, וואס יצרו בוער כאש — זיין יצר הרע ברענט ווי פייער. די גמרא אליין זאגט דאך[13], אז דער אויבערשטער האט חרטה אויף דעם וואס ער האט באַ־שאפן דעם יצה"ר, קען מען דאך בא אים ניט מאנען, פארוואס ער האט אים ניט מנצח געווען. אויף א צווייטער זאך טענה'ט ער, אז מקומו גרם לו לחטוא — זיין ארט ברענגט אים צו זינדיקן א. א. וו.

די אלע חשבונות וועלכע ווערן דערמאנט אין תניא[14], אז מען דארף מלמד זכות זיין אויף יענעם, מאכט ער זיי אויף זיך. און ער טראכט בא זיך, אז לויט די אומשטענדן אין וועלכע ער געפינט זיך, איז נאך גאנץ שיין אז ער איז אזוי. אן אנ־דערער אויף זיין ארט וואלט געווען ווער וויס וואס.

נאך מערער: אויך ווען ער וויס אז זיין אויפפירונג איז ניט קיין גו־טע, און קיין סיבות אין וואס צו אנהענגען זיין אויפפירונג האט ער אויך ניט, פונדעסטוועגן — על כל פשעים תכסה אהבה[15]). דער דיוק פון דעם ווארט פשעים איז: פשעים אלו המרדים[16]) (ווידערשפעניקונגען). ער האט ניט קיין פארענטפער, און וויס אליין אז ער איז א מורד, פונ־דעסטוועגן — תכסה אהבה. מבטל זיין, אפילו מיט טענות שקר — קען ער ניט בשום אופן, פארדעקט ער דאס מיט אהבת עצמו — זיין ליב־שאפט צו זיך אליין.

י. און דאס איז דער חילוק פון חמץ ביז מצה:

---

13) סוכה נב, ב.
14) פרק ל.
15) משלי י, יב.
16) יומא לו, ב.

חמץ איז זעלבסט־דערהויבונג, חמץ איז מיט א חי"ת, וואס איז אפן פון אונטן — לפתח חטאת רובץ, א סתום מכל צד (פארמאכט פון אלע זייטן) — ער האט ניט קיין פתח צו תשו־בה טאן. ווייל מצד התנשאות: א) פארענטפערט ער זיין פירונג — אז עס איז גאר גוט. ב) ער געפינט סיבות און תירוצים אויף זיין הנהגה. ג) על כל פשעים תכסה אהבה. הצד השווה — ער טוט ניט קיין תשובה.

מצה איז ביטול, מצה איז מיט א ה"א, פתוח למעלה, — וואס איז אפן פון אויבן — ווייל מצד הביטול: א) פארענטפערט ער ניט זיין הנהגה. ב) ער האט ניט קיין תירוצים. ג) און ווען ער זעט־איין דעם ניט גוטן מצב אין וועלכן ער געפינט זיך, איז ער צעבראכן פון דעם.

צעבראכנקייט, איז ווי דער רבי מהר"ש האט געזאגט: א אידישער קרעכץ איז תשובה עילאה, ובמילא איז אין איין שעה, מיט איין קער (שעה מלשון הפנה), ווערט ער א צדיק גמור.

יא. דערמיט וועט מען פארשטיין, וואס אין ירושלמי [17]) לערנט ער אפ דעם לימוד פון ל"ט מלאכות, פון דעם ווארט אלה הדברים: ער דרש'נט דעם ה"א פון אלה אזוי ווי עס וואלט געווען א חי"ת — באַ־טרעפט דער ווארט אלה, ביין און דרייסיק.

אין פלוג איז דאך קשה, אמת טאַ־קע אז די אותיות פון זעלבן מוצא פארבייטן זיך, אבער ווי דרש'נט מען דעם ה"א פאר א חי"ת אין אן ענין פון מספר?

נאר דער ענין איז: די ל"ט מלא־כות פון וועלט, איז מצד זייער בריאה און התהוות זיינען זיי אן ענין פון חי"ת, כנ"ל. נאר דורך דער עבודה פון אלה הדברים — מלאכות המשכן — ששת ימים תעשה (בדרך ממי־לא [18]) מלאכה גו' מאכט מען פון זיי א ה"א. דערפאר איז אין פסוק וואו ער רעדט וועגן דער עבודה פון אלה הדברים — ל"ט מלאכות ווי זיי זיינען געווען אין משכן — זאגט ער אלה מיט א ה"א, ווייל דורך עבודה, מאכט מען פון זיי א ה"א.

(משיחות ש"פ ויק"פ, תשי"ב)

יב. בכלל זיינען אלע רביים, נשיאי ישראל, ביז כ"ק מו"ח אדמו"ר ועד בכלל, איין זאך, און יעדער איינער פון זיי האט געטאן אלע ענינים. וואס דאס איז דאך אויך פארשטאנדיק פון דעם לשון „ממלא מקום אבותיו", אז ער פילט אן דעם מקום אין אלע פרטים.

פונדעסטוועגן האט יעדער רבי געהאט זיך באזונדערן ענין אין וואס ער האט זיך געקאכט, וואס דורך דעם ענין האט ער דורכגעפירט אויך די איבעריקע ענינים.

ווי עס ווערט דערקלערט אין אגה"ק [19]) דער מאמר רז"ל [20]), אבוך במאי זהיר טפי, אז כאטש ער האט מקיים געווען אלע מצות, פונדעסט־וועגן האט ער געהאט א ספעציעלן ענין, וואס דער ענין איז דער שער

17) שבת פ"ז ה"ב.

18) זע ווייטער עמוד 187.
19) סימן ז.
20) שבת קיח, ב.

פון זיין נשמה, און דורך דעם שער האבן עולה געווען אלע זיינע תורה ומצות.

און דאס שטימט מיט דעם וואס כ"ק מו"ח אדמו"ר דערקלערט אין די שיחות די חילוקים אין די רביים בענין הספירות, אז דער בעש"ט און דער מגיד זיינען — כתר, דער אל־טער רבי חכמה, דער מיטעלער רבי בינה וכו'. און עס איז באוואוסט אין דעם ענין הספירות, אז יעדע ספירה איז כלול פון אלע ספירות, אבער דאס איז דאך ווי די אלע ספירות גייען דורך דורך דער ספירה דוקא. און אזוי אויך אין די רביים, אז דורך דעם ענין אין וועלכן יעדער רבי בדורו האט זיך געקאכט (לויט דער ספירה אין וועלכער ער איז), איז ער כולל אויך די איבעריקע ענינים.

יג. דער ענין אין וועלכן עס האט זיך געקאכט דער רבי בעל ההילו־לא איז: עס זאל זיין אלץ בפועל ממש ובהתפשטות ביותר.

דער רבי האט זיך קיין מאל ניט אפגעשראקן פאר דעם צוויטנס מצב, צי ער איז א ירא־שמים בתכלית, צי מיטל־מעסיק, אדער אפילו אזא וואס דער שטות פון נפש הבהמית פארדעקט אויפן אמת, אויף אזוי וויט, אז ער וויס גארניט אז ער דארף תשובה טאן. אין וועלכן מצב יענער איז נאר געווען, האט זיך דער רבי פארנומען מיט אים, זייער אפט געטאן אים א טובה אין גשמיות, וואס במילא איז דאס געווען א טובה אויך אין רוחניות.

ווייל בשעת יענער וויס אז מען האט אים געטאן א טובה אין גש־מיות איז דאס ע"ד ווי די גמרא זאגט, אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו [21]), ובמילא האט דאס אויף אים גע'פועל'ט אויך אין רוחניות.

אויסער דעם וואס דער אלטער רבי שרייבט אין תניא [22]): „והן לא, לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים", לבד זאת פועל'ט מען אויך, אז יע־נער קערט זיך אום בתשובה, צו ווערן אזוי ווי מען דארף.

יד. די תנועה וואס איז געווען בא דעם רבי'ן, לערנט מען זי אפ פון דעם ערשטן מנהיג ורועה יש־ראל — משה רבינו.

עס שטייט: אלה הדברים אשר דבר משה — דברי תוכחה. ווען איז דאס געווען — אחרי הכותו את סיחון גו'. נאך דעם ווי מען טוט יענעם א טובה אין גשמיות, זאגט מען יענעם מוסר. און דער מוסר ווערט נתקבל און טוט אויף וואס ער דארף אויפ־טאן [23]).

און דאס איז א הוראה צו את־פשטותא דמשה בכל דרא — משה שבכל דור: די ערשטע זאך משפיע זיין חסד, ברכה והצלחה און דאן מוסרן. און אין אזא סדר — אויך אפילו ווען דער מוסר איז אויף אן ענין פון עגל — היפך האמונה.

טו. מען האט אמאל געפרעגט בא דעם רבי'ן בעל ההילולא, א טעם אויף זיין הנהגה צו מקרב זיין אלע אידן, אפילו די וועלכע זיינען אין אין א פארקערטן סוג פון מעלין ולא מורידין.

---

21) בבא מציעא ג, א.

22) פרק לב.

23) זע ספרי דברים א־ד. הובא בפירש"י שם.

האט דער רבי געענטפערט:

אין שו"ע זיינען פאראן פיר חלקים, או"ח, יו"ד, אבהע"ז און חו"מ וועלכער איז דער לעצטער חלק. די דינים וועגן די ענינים פון מעלין וכו' זיינען אין חו"מ, און אין חו"מ גופא — אין די לעצטע סימנים.

דער סדר ווי מען דארף לערנען איז, ע"פ הנ"ל, אלע סימנים פון או"ח, יו"ד, אבהע"ז, און רובו ככולו פון חו"מ ביז די עטלעכע סימנים צום סוף, און דעמאלט ערשט לערנט מען צי מעלין, צי ח"ו פארקערט.

טז. דער פנימיות הענין פון דעם:

בשעת מען טוט א אידן א טובה, איז קיין ספק ניט אז מען טוט א מצוה. אבער בשעת מען טוט א אידן ניט קיין גוטע זאך, און מען טענה'ט אז דאס איז עפ"י תורה, איז ערשטנס קען זיין אז מען האט א טעות אין דין. ווייטער קען זיין אז מען טוט דאס צוליב א פני', און דערצו קען זיין אז מען שמייסט יענעם, ניט ווייל דער שו"ע הייסט, נאר ווייל מען האט א געשמאק אין שמייסן *).

אזוי געפינען מיר, אז א שופט דארף זיין אן איש החסד דוקא [24], ער דארף קענען געפינען א זכות אויף יענעם. און אפילו בשעת ער פסק'נט אפ מלקות, און אמאל נאך אן ערגערע זאך, אויך דאן קען ער אליין ניט מוציא זיין דעם פסק דין לפועל, כאטש עס איז עפ"י שו"ע, ווארום ער קען ניט פארטראגן יענעמס צער, און לפועל טוט עס א שליח ב"ד.

— סיידן א צדיק גמור אזוי ווי שמואל הנביא, וואס ער האט ניט קיין אייגענע מציאות און כל מציאותו איז געווען לקיים רצון העליון, האט ער אליין גע'הרג'עט אגג'ן.

יז. חסידים ווילן דאך גיין אין דעם רבי'נס דרכים, דארף מען וויסן, אז הגם מען דארף זיך טאקע אויסהיטן פון דעם וואס שטייט נידעריקער, ער זאל ניט אראפשלעפן ח"ו, אבער מען דארף אים ניט מרחק זיין, נאר אים אויפהויבן, און טאן א טובה אפילו בגשמיות, איז דורך דעם — קומט שפעטער אויך א טובה אין רוחניות.

און דעמאלט איז כמרז"ל [25]) ע"פ מאיר עיני שניהם הוי', אז מען העלפט מלמעלה אויך אים, ער זאל גיין בדרך הישר, און מען איז אים משפיע ביד רחבה אלץ וואס ער באדארף, צו אים און צו זיינע בני בית. מען איז אים משפיע פון דעם חסד שלמעלה וואס ס'איז בלי גבול, און מען גיט אים אויך א כלי, ווי דער טייטש פון חסידות, והוא יכלכלך — געבן אויך די כלי אין וואס עס זאל נמשך ווערן די השפעה.

(משיחות יו"ד שבט, תשי"ד)

יח. צווישן די תקנות פון רבי'ן בעל ההילולא איז פאראן די תקנה, מען זאל יעדן טאג לערנען די פרשה חומש מיט רש"י — פון דער סדרה פון וואך — וואס איז שייך צום באטרעפנדיקן טאג.

---

*) זע דרך מצותיך, מצות לא תבערו אש, אות ב.

24) רמב"ם הלכות סנהדרין פ"ב ה"ג: אין מעמידין בכל הסנהדרין כו'.

25) תמורה טז, א.

און דער רבי האָט דערביי געזאָגט דעם וואָרט פון אַלטן רבי'ן, אַז מען באַדאַרף לעבן מיט דער צייט, וואָס דאָס מיינט, אַז פון דער פרשה וואָס מען לערנט יעדן טאָג, דאַרף מען אַרויסנעמען הוראות וואָס זיינען שייך צו דעם טאָג.

יט. אין דער פרשה וואָס איז שייך צום היינטיקן טאָג פון יום ההילולא (פון שני ביז שלישי אין סדרה בשלח), רעדט זיך אַרום וועגן דעם מעמד ומצב וואָס איז געווען ביי אידן אַ ווילע פאַר קריעת ים סוף.

קריעת ים סוף איז געווען איינע פון די גרעסטע ניסים, כלשון רז"ל[26], קשה כקריעת ים סוף. קריעת ים סוף איז אַ הכנה צו מתן תורה און אויך צו דער גאולה העתידה.

ווי אַזוי איז מען געקומען צו קריעת ים סוף?

דערציילט זיך אין דער פרשה שלישי וואָס מען לערנט מאָרגן, נאָך דער הילולא: עס איז געווען אַ איד, נחשון בן עמינדב, וואָס האָט זיך מוסר נפש געווען און אַריינגעשפרונגען אין ים, און דורך דעם האָט ער פועל געווען די המשכה אין אַלע אידן און אַראָפּגעטראָגן דעם נס פון קריעת ים סוף דאָ למטה.

כ. דאָס וואָס נחשון בן עמינדב איז אַריינגעשפרונגען אין ים, איז דאָס געווען אין יענער צייט און אין יענער לאַגע, אַן ענין וואָס ס'איז ניט געווען איינגאַנצן אויסגעהאַלטן. עס איז דאָך באַוואוסט די שיטה, אַז די אידן פאַר מתן תורה האָבן געהאַט אַ דין פון בני נח, און ס'איז אַ פלוגתא אין ראשונים ואחרונים צי אַ בן־נח איז מחויב אויף מסירת נפש.

איז אויב מען נעמט אָן, אַז בני נח זיינען ניט מחויב במסירת נפש, טאָרן זיי זיך ניט מוסר נפש זיין, וואָרום זיי זיינען דאָך מצווה אויף שפיכות דמים אפילו של עצמו, אַזוי ווי עס שטייט אַך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, במילא קומט דאָך אויס אַז נחשון האָט זיך ניט געטאָרט מוסר נפש זיין.

אַפילו לויט די שיטות וואָס האַלטן אַז אידן פאַר מתן תורה האָבן זיך געפירט ניט ווי בני נח, איז דאָס דוקא לחומרא אָבער ניט לקולא. במילא האָט מען זיך ניט געטאָרט מוסר נפש זיין.

נאָר נחשון האָט געוואוסט אַז ווען דער אויבערשטער האָט אַרויסגענומען די אידן פון מצרים האָט ער געזאָגט, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, ד. ה. אַז פון מצרים דאַרף מען גיין צום באַרג סיני מקבל זיין די תורה. במילא איז אים ניט געווען נוגע וואָס עס איז אין מיטן וועג. ער ווייסט אַז מען דאַרף גיין צום באַרג סיני. אויב עס איז דאָ אין מיטן אַ ים, האָט עס צו אים קיין שייכות ניט, ער דאַרף שפּרינגען אין ים און גיין ווייטער ביז ער וועט קומען צו מתן תורה.

כא. ווי עס ווערט דערציילט אין מדרש (פרקא דרבנו הקדוש) אויף דער פרשה פון היינט, וואָס איז שייך צום יום ההילולא, אַז עס זיי־

26) סוטה ב, א.

נען דעמאָלט ביי אידן געווען פיר כתות: איין כתה האָט געהאַלטן אַז ניתנה ראש ונשובה מצרימה. אַ צווייטע כתה האָט געהאַלטן מען זאָל מלחמה האַלטן מיט די מצריים. אַ דריטע כתה האָט גע'טענה'ט מען זאָל לויפן אין מדבר. מער ניט ווי איין כתה האָט געהאַלטן, אַז מען מעג אָדער מען דאַרף גיין אין ים.

איז דאָך באמת מצד דעם חשבון פון אַחרי רבים להטות, האָט דאָך נחשון אַפילו על פי שכל דקדושה געקאָנט צווייפלען אויב מען מעג גיין אין ים.

נאָר נחשון האָט ניט געוואָלט אַרייַנגיין אין קיין שקלא וטריא. ער האָט געוואוסט אַז דער אויבערשטער האָט געזאָגט אַז מען דאַרף גיין צום הר סיני מקבל זיין די תורה. האָט נחשון גע'טענה'ט, אַז צו דערגרייכן דעם ציל, איז ניט קיין וועג זיך אומצוקערן קיין מצרים, אויך ניט מלחמה האַלטן מיט מצרים אָדער גיין אין מדבר. צו דעם איז דאָ מער ניט ווי איין וועג, און דאָס איז — גיין אין ים. במילא דאַרף מען שפּרינגען אין ים, וואָס דורכדעם ווערט מען מיט אַ טראָט נענטער צום הר סיני.

כב. דער מעמד ומצב פון אידן ביי קריעת ים סוף איז אַ הוראה לדורות, אַזוי אויך צו דער עבודה פון דעם רבי'ן בעל ההילולא, וואָס ער אַליין האָט געאַרבעט אין עבודת הקודש מיט מסירת נפש און ער האָט דאָס אויך איבערגעגעבן צו די וואָס גייען אין זיינע וועגן.

באַלד ביים אָנהויב פון זיין נשיאות האָט ער אָנגעהויבן זיין עבודה בקודש מיט מסירת נפש. עס איז דאָן געווען אין רוסלאַנד די צייט ווען די יעווסעקעס האָבן געבושעוועט, און אַנצוגעמען דעמאָלט אויף זיך אַ נשיאות מפיץ זיין תורה ומצוות און פנימיות התורה, איז דאָס געווען אַן ענין הפכי פון סדר המדינה, היפך הטבע, און מען האָט אויף דעם געדאַרפט האָבן מסירת נפש והגוף בפועל ממש.

און דעם מסירת נפש האָט ער אויך געמאָנט פון די וואָס זיינען מיט אים מיטגעגאַנגען און מיטגעאַרבעט.

הגם אין שלחן ערוך געפינט מען ניט קיין דין, אַז מען זאָל מאָנען פון יענעם מסירת נפש; אויף אַלע מצוות געפינט מען אַז מען דאַרף מאָנען ביי יענעם, וואָס דאָס גייט אַריין אין דער מצוה פון הוכח תוכיח את עמיתך, אָבער אויף זוכן מסירת נפש, געפינט מען דאָס ניט —

ווען איז דאָס גערעדט געוואָרן, בשעת מען פילט ניט אַז מען האָט אַ שליחות פון אויבן. אַנדערש איז אָבער בשעת עס איז על דרך: שכינה מדברת מתוך גרונו.

כג. דער רבי רעדט אַרום אין אַ מאמר דעם חילוק פון מסירת נפש פון רבי עקיבאָ און דעם מסירת נפש פון אַברהם אָבינו. אַז רבי עקיבאָ האָט געשטרעבט צו דעם און געזוכט דעם ענין פון מסירת נפש, ווי ער האָט געזאָגט מתי תבא לידי ואקיימנה.

מה שאין כן ביי אברהם אבינו איז מסירת נפש ניט געווען אַן עבודה פאַר זיך. זיין ענין איז געווען, ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם, אל תקרי

ויקרא אלא ויקריא. ער האָט גע־מאַכט יענעם שרייען, אַז אַלע זאָלן שרייען ניט א־ל העולם, אַז אלקות מיט עולם זיינען פרבונדן אָבער פאַרט צוויי זאַכן, נאָר א־ל עולם, דאָס איז איין זאַך — אין עוד מלבדו.

דאָס איז געווען אברהם אבינו'ס עבודה. ניט ער האָט געזוכט מסירת נפש, נאָר אויב עס האָט זיך גע־פאָדערט צו זיין עבודה מסירת נפש איז ער געווען גרייט אויף דעם. אַז מען האָט אים אַריינגעוואָרפן אין כבשן האש, — איז דאָס ניט געווען קיין מניעה, אַבי דורכצופירן זיין עבודה פון ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם.

און אויף דעם זעלבן אופן איז געווען די הנהגה ביי דעם בעל ההי־לולא. ער האָט זיך ניט געיאָגט נאָך מסירת נפש, ניט דאָס איז געווען זיין ענין. ער האָט זיך געיאָגט נאָך דעם ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם, מפיץ זיין תורה ומצוות מיט פני־מיות התורה מיט אירע מנהגים און הדרכות. דאָס איז געווען זיין ענין און צוליב דעם האָט ער זיך ניט אָפגעשטעלט פאַר קיין זאַך און געטאָן זיין אַרבעט מיט מסירת נפש ועד בכלל.

במילא איז ער ניט אַריינגעגאַנגען אין חקירות און שקלא וטריא אויב מען דאַרף על פי דין אין אַזאַ פאַל זיך מוסר נפש זיין אָדער ניט. וואָ־רום ער טוט ניט אין דעם ענין פון מסירת נפש, ער טוט אין הפצת והחזקת היהדות און וועגן אַנדערע זאַכן קלערט ער ניט, קיין זאַך שטעלט אים ניט אָפּ פון זיין אַרבעט.

און דערפאַר ווערט ער אויך ניט נתפעל פון די פאַרשידענע כתות וואָס זיינען פאַראַן ביי אידן. אים איז ניט נוגע די אַלע טענות. ער ווייס מער ניט ווי איין זאַך, אַז מען דאַרף גיין וואָס נענטער צו הר סיני. אַי, ס'איז איין מיטן דאָ אַ ים, שפּרינגט ער אין ים. אַי, וואָס וועט זיין שפּעטער, — דאָס איז דעם אוי־בערשטנס געשעפט, אים איז דאָס ניט נוגע, ער דאַרף זיך טאָן זיינס, גיין אַלץ נענטער צו הר סיני.

כד. און דאָס איז די הוראה וואָס דער בעל ההילולא האָט אונז אוי־בערגעגעבן, צו די אַלע וואָס דאַרפן צוגרייטן זיך צו דער גאולה העתידה:

אונזער אַרבעט איז צו מקיים זיין דעם: אני נבראתי לשמש את קו־ני [27]. אונזער אַרבעט איז — אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

דאָס איז אונזער ענין און מער איז אונז גאָרניט נוגע.

דאָס וואָס עס זיינען דאָ פאַרשידענע כתות מיט סברות שונות און אויך משונות, דער שרייט, ניתנה ראש ונ־שובה מצרימה, דער שרייט, מען דאַרף מלחמה האַלטן, דער שרייט, מען דאַרף אַנטלויפן אין מדבר, — וויבאַלד אָבער דאָס איז ניט דער וועג צו ווערן נענטער צו קבלת התורה, איז דאָס ניט אונזער וועג.

אונזער ענין איז גיין צו קבלת התורה. עס איז דאָך נותן התורה לשון הוה. און דאָס וועלן מיר טאָן אָן חשבונות. איז פאַראַן אין מיטן

---

27) קידושין פב, א.

א ים — מהיכי תיתי, וועט מען גיין אין ים. איז פאראן אין מיטן א בארג, וועט מען דורכשפארן דעם בארג. מיר גייען צו קבלת התורה אויף פאראיניקן זיך מיטן אויבערשטן.

און אז מען גייט מקבל זיין די תורה אן חשבונות, איז דעמאלט, ה׳ ילחם לכם ואתם תחרישון.

כה. און אזוי ווי עס שטייט אויף נחשון׳ען אז ער האט זוכה געווען צו זיין דער ערשטער פון די נשיאים צו מקריב זיין און מחנך זיין דעם משכן, עס זאל זיין דער ושכנתי בתוכם, אזוי דארף אויך יעדער איד זיך באטראכטן אלס א נחשון.

און דעמאלט וועט זיין, ווי ער זאגט אין תיקוני זהר, אז בעת עס וועט זיך געפינען איין איד וואס איז ווי עס דארף צו זיין (דארט שטייט דער לשון צדיק, און ס׳איז דאך ועמך כולם צדיקים), וועט ער ברענגען משיח׳ן, און וועט מקבל זיין די פנימיות התורה וואס משיח וועט מגלה זיין.

און דורך דעם וועט מען צוקומען צו אז ישיר, מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, אז עס וועט זיין הקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם, אז דער רבי דער בעל ההילולא וועט אונז פירן אנטקעגן משיח׳ן בחסד וברחמים.

(משיחת יו"ד שבט, תשט"ז)

כו. בשעת זיין ברית האט דער רבי געוויינט, ווי דער שטייגער איז ביי קינדער, האט זיין זיידע דער רבי מוהר"ש געזאגט: וואס וויינסטו? ווען דו וועסט אויסוואקסן וועסטו זיין... און זאגן חסידות בשפה ברור־ה. אזוי איז פארצייכנט אין דעם רבי׳נס רשימות המאסר מיט א מקום חלק נאכן ווארט זיין. פון חסידים האב איך געהערט אז ער האט געזאגט וועסטו זיין א רבי. דערמיט איז פארשטענדלעך וואס עס איז דא אליידיקער ארט אין די רשימות פון רבי׳ן.

כז. ווען דער רבי איז געווען א קינד, אין יאר תרמ"ד, האט דאן זיין פאטער, דער רבי (מהורש"ב) נ"ע, געלעבט אין א דירה פון צוויי צימערן. איין צימער איז געווען דער חדר המטות — שלאף־צימער — און אין צווייטן צימער איז ער געזעסן צוזאמען מיט הרה"ג והרה"ח רי"מ בעזפאלאוו און געלערנט. דארט איז אויך געווען דעם רבי׳נס בעטל. דער רבי איז געווען דייער א שיינער, זיין פנים האט געלויכטן. אמאל, אין מיטן לערנען, שפעט ביינאכט האט הרי"מ געזען דעם רבי׳ן שלאפנדיק, האט ער אנגעהויבן ריידן מיט דעם רבי׳ן נ"ע אז דער אויסזען און דער שיין פון פנים ווייזט אויף טהרת המחשבה וכו׳. ביי דעם רבי׳ן נ"ע איז נתעורר געווארן א שטארקער רצון אויף א קוש טאן דעם רבי׳ן. איז ביי אים אדורך אין געדאנק, אז אין בית המקדש איז א חוץ קרבנות פלעגט מען אויך ברענגען כסף, זהב וכו׳ לבדק הבית. האט ער מחליט געווען איבערבייטן דעם קוש אויף חסידות. און האט דעמאלט אנגעשריבן דעם מאמר חסידות ד"ה מה רבו מעשיך. אין יאר תרנ"ב האט ער געגעבן צום רבי׳ן דעם כתב במתנה, זאגנדיק: דאס איז א חסיד׳ישער קוש, און מיט דער צייט וועל איך דיר דערציילן. תרנ"ו —

האט ער אים דערציילט די גאנצע מעשה.

כח. אין יאר תרנ"ז איז דער רבי (מהורש"ב) נ"ע, געווען שטארק ניט געזונט און איז געפארן קיין מאסקווע היילן זיך.

האבן אים די פראפעסארן דאן גע־זאגט אז ער האט אינגאנצן עטלעכע חדשים צו לעבן. אז דער רבי נ"ע האט דאס געהערט, האט ער בא־שלאסן צו פארן קיין ארץ ישראל.

האט ער דערציילט דער רביצין, הרבנית שטערנא שרה נ"ע, וועגן דעם.

האט אים די רביצין געפרעגט: וואס וועסטו טאן מיט דיינע חסידים און חסידות? האט דער רבי נ"ע געענטפערט: איך לאז דאך איבער אים (געמיינט דעם רבי'ן).

און דער רבי איז דאן אלט געווען זיבעצן יאר!

(משיחות י"ד שבט, הש"ת)

פרשת בשלח

א. מיט צוואנציק יאר צוריק — אחרון של פסח תצר"ת, האט כ"ק מו"ח אדמו"ר גערעדט אין א שיחה [1] בנוגע דער הפטורה פון דעם שבת.

ער האט דאן דערציילט אין נאמען פון זיין עלטער־זיידן — דעם צמח צדק, אז זיין זיידע — דער אלטער רבי, האט אמאל געפרעגט די קשיא, פארוואס איז די הפטורה פון שבת שירה דוקא ותשר דבורה, א שירה פון א פרוי, און ניט די שירה פון דוד, ווי דאס איז די הפטורה פון שביעי של פסח. אין פרשת בשלח איז דא די שירה פון מאנסבילן: אז ישיר משה גו', און אויך איז דא די שירה פון פרויען: ותקח מרים גו' את התוף בידה ותצאן כל הנשים גו' בתופים ובמחולות, ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה. היינט פארוואס איז די הפטורה דוקא די שירה פון א פרוי, ותשר דבורה?

אויף דעם האט דער אלטער רבי דערציילט א לאנגן סיפור (געדרוקט אין דער אויבנדערמאנטער שיחה) און ער האט אויסגעפירט, אז ווען די אידן זיינען ארויס פון מצרים און געגאנגען אין ים אין דער טריקעניש און געזאגט שירה האבן די פרויען אויך געזאגט שירה, אבער דערצו נאך „בתופים ובמחולות", מיט שמחה. דערפאר איז די הפטורה פון שבת שירה — ותשר דבורה. (הכל הי' מן העפר, ספירת המלכות).

ב. אין פלוג איז ניט פארשטאנדיק, פארוואס טאקע איז די שירה וואס עס האבן געזונגען משה ובני ישראל — די מאנסבילן — ניט געווען מיט אזא שמחה ווי די שירה פון מרים און כל הנשים — די פרויען?

נאר דער טעם אויף דעם — אין פשטות, ווייל בשעת מען באקומט א זאך אן הארעוואניע און אן צער, קען מען בשום אופן ניט פילן די זעלבע

---

1) לקוטי דבורים ח"ד תשא, א.